

М. В. Григор'єв
адвокат

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Побудова в Україні правової держави неможлива без розвитку основних інститутів громадянського суспільства, одним з яких є адвокатура. Сьогодні на адвокатуру покладено важливу місію з втілення в життя конституційних гарантій надання кваліфікованої юридичної допомоги громадянам і організаціям з метою захисту прав, свобод і законних інтересів, забезпечення доступу до правосуддя. Ефективність адвокатської діяльності багато в чому залежить від того, наскільки злагоджено працюватиме правовий механізм її організації і здійснення у всіх правових сферах суспільних відносин, особливо у сфері її інформаційного забезпечення.

Адвокатська діяльність як комплексне правове поняття неодноразово ставала об'єктом наукових досліджень. Вивченням тих чи інших аспектів адвокатської діяльності займалися такі радянські й зарубіжні вчені та адвокати, як С.Л. Арія, Л.Н. Бардін, П.Д. Баренбойм, М.Ю. Барщевський, А.Д. Бойков, В.Н. Буробін, А.А. Власов, А.В. Воробйов, А.А. Воронов, Г.А. Воскресенський, С.Н. Гаврилов, А.П. Галоганов, Ю.П. Гармаєв, М.А. Гофштейн, Л.Ю. Грудцине, Н.І. Капінус, М.М. Клен, А.В. Клігман, А.Г. Кучерена, Р.Г. Мельниченко, Г.Б. Мірзоєв, Ю.С. Пилипенко, Г.М. Резник, Ю.І. Стецовський, І.С. Яртіх. Питання інформаційного забезпечення управління та забезпечення інформаційної безпеки в сучасних умовах (і в адвокатській діяльності, зокрема) вивчали такі українські вчені, як: В.В. Гуменюк, Г.В. Єльнікова, В.А. Гончарук, П. Біленчук, Б. Кормич, Т. Костецька, Є. Кравець, Н. Лебедева, В. Монахов, В. Наумов, Р. Шагієва та інші. Дані дослідження вказують на значний підйом наукового інтересу до цієї теми в умовах формування інформаційного суспільства, постійно зростаючого потоку різної інформації, застосування нових комп'ютерних технологій, удосконалення інформаційних систем для організації інформаційних ресурсів, особливо у сфері інформаційного забезпечення адвокатської діяльності, а отже, і на високу актуальність цієї теми.

Метою статті є обґрунтування сутності механізму адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні та особливостей його окремих елементів.

У відповідності до чинного на даний час державного освітнього стандарту вищої професій-

ної освіти більшість вищих навчальних закладів України, що надають юридичну освіту, готують юристів за єдиною моделлю, яка не передбачає спеціалізації за спеціальністю «Адвокатура». Такий підхід ні в якій мірі не заперечує специфіки адвокатської діяльності. І навіть більш того, представляється, що ця діяльність для свого успішного здійснення якраз передбачає широку обізнаність у галузі не тільки процесуального права, але і практично всіх галузей матеріального права. Більш того, однією лише обізнаності в цих областях на рівні «академічної компетентності» для адвоката недостатньо. Законодавче визначення адвоката прямо передбачає здатність адвоката до практичної професійної діяльності з іншими юридичними спеціальностями, що повинно бути підтверджено дворічним стажем роботи за юридичною спеціальністю, причому за змістом норми це повинна бути спеціальність, відмінна від спеціальності адвоката. Альтернативою цьому може служити лише стажування в адвокатському об'єднанні. Під механізмом ж адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні слід розуміти встановлення семантичних відповідностей між буденною мовою і правом, оскільки для вирішення своїх професійних завдань адвокат повинен здійснити переказ проблеми свого клієнта з буденної мови на юридичну мову, і навпаки, користуючись при цьому всією сукупністю норм як матеріального, так і процесуального права.

Об'єктивною підставою побудови юридичної освіти за галузевою ознакою слугує переважання галузевого принципу в системі кодифікації права. Водночас не тільки адвокат, але фактично будь-який юрист у правозастосовчій діяльності звертається до норм різних галузей права, а також поряд із цим використовує пізнання в області логіки, психології та інших наукових дисциплін, конкретні спеціальні пізнання у сфері, що регулюється відповідною галуззю права. При цьому, як справедливо зазначає І.В. Решетнікова, «молодому юристу складно звикнути до «наскрізного» бачення права і застосування знань. З цієї причини було би вкрай корисним введення комплексних курсів, що орієнтують студентів на практичну діяльність із використанням знань, отриманих у різних галузевих дисциплінах» [1, с. 123].

До числа таких курсів І.В. Решетнікова відносить доказове право, яке «акумуляє знання ма-

теріального, процесуального права, психології, логіки і законів пізнання». Комплексний підхід до вивчення права, орієнтований на правозастосовчу діяльність адвоката, реалізований у цілому ряді навчальних посібників з адвокатури та адвокатської діяльності [2, 3, 4, 5, 6].

Говорячи про структуру юридичних знань як складового елемента інформаційного забезпечення адвокатської діяльності, можна по-різному підходити до виявлення цієї структури. Один із можливих підходів пов'язаний із предметним поділом юридичних дисциплін. Причому саме цей розподіл може проводитися як за традиційним галузевим принципом, так і на основі інших, але теж змістовних критеріїв. Так, А.Г. Кучерена, виявляючи взаємозв'язок науки і навчальної дисципліни про адвокатуру з іншими юридичними науками та юридичними дисциплінами, підрозділяє всі юридичні науки на певні відносно відокремлені групи: 1) загальнотеоретичні та історичні науки (в тому числі теорія й історія держави і права); 2) галузеві юридичні науки (в тому числі конституційне право, цивільне, кримінальне, адміністративне, громадянське процесуальне, трудове, кримінально-процесуальне право, адміністративне судочинство); 3) науки, що вивчають структуру, організацію, порядок діяльності державних органів (прокурорський нагляд, судоустрій); 4) науки, що вивчають міжнародне право (міжнародне публічне, міжнародне приватне право, космічне право); 5) прикладні юридичні науки (правова інформатика, судова статистика, судова медицина, судова психіатрія, криміналістика, кримінологія) [7, с. 51]. При цьому виявляються тісні зв'язки зазначених наук з наукою про адвокатуру та відповідною навчальною дисципліною.

Так, теорія держави і права як система знань про найбільш загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права, також про інакші, органічно пов'язані з ними соціальні явища і процеси, крім того, що служить базовою наукою для науки про адвокатуру та відповідною навчальною дисципліною, містить ряд концепцій, що мають важливе значення для формування нової адвокатури [7, с. 52]. Це, по-перше, концепція правової держави, що зумовлює необхідність створення ряду правових інститутів, призначених для захисту прав людини і законних інтересів юридичних осіб. У число таких інститутів входить адвокатура. По-друге, концепція прав і свобод людини зумовлює завдання адвокатури і критерії оцінки ефективності її діяльності: «чим надійніше охороняються права людини і громадянина, тим вище результативність функціонування цього інституту» [там же]. По-третє, концепція громадянського суспільства, на базі якої вітчизняною наукою про адвокатуру створена теорія правової природи адвокатури як інституту

громадянського суспільства. По-четверте, теорія держави і права приділяє велику увагу проблемам оптимальної організації діяльності державних і недержавних структур, актуальним з точки зору задач оптимізації діяльності адвокатури.

Тісний зв'язок науки про адвокатуру з наукою кримінального права багато в чому зумовлений тим, що саме «адвокат є одним із суб'єктів, у ході професійної діяльності якого на практиці перевіряється ефективність теоретичних розробок науки кримінального права» [7, с. 54]. Додамо, що спостерігається і зворотній зв'язок: для успішного здійснення кримінального захисту адвокат повинен мати ясне і чітке уявлення про предмет доказування по кримінальній справі, який багато в чому визначається конструкцією складу злочину, в якому обвинувачується підзахисний, а також нормами, що встановлюють принципи кримінального права, визначення злочину, вини, співучасті, принципи призначення покарання, в тому числі за наявності пом'якшуючих обставин, умов, необхідні для визнання особи суб'єктом кримінальної відповідальності, та інші норми, що містяться в Загальній частині Кримінального кодексу України і застосовуються в сукупності з нормами Особливої частини Кримінального кодексу України.

Не менш широка область взаємодії науки про адвокатуру з наукою кримінального процесуального права. Відповідно до 59 Конституції України, кожен має право на професійну правничу допомогу. Пункт 3 частини 1 статті 42 Кримінально-процесуального кодексу України говорить, що підозрюваний має право на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту – мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника в проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату. Ці права отримують свою законодавчу реалізацію в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Згідно з пунктами 4, 5, 8 частини 1 статті 19 цього закону, надаючи юридичну допомогу, адвокат, зокрема, бере участь як представник або захисник довірителя в кримінальному судочинстві. Тут, як і в кримінально-процесуальному законодавстві, законодавець поділяє поняття «представник» і «захисник». У кримінальному процесі адвокат може виступати не тільки як захисник, але також як представник потерпілого або представника цивільного позивача. Та обставина, що в Конституції України й ряді

міжнародних документів [8, 9, 10] основний наголос зроблений на діяльності адвоката захисника в кримінальному процесі, пояснюється тим, що основні обмеження конституційних прав громадян у сфері кримінального судочинства пов'язані саме з положенням громадянина підозрюваного, обвинуваченого. Взагалі, завдання кримінального судочинства, а саме захист прав і законних інтересів фізичних осіб та організацій, потерпілих від злочинів, захист особистості від незаконного і необґрунтованого обвинувачення, засудження, обмеження її прав і свобод, перегукуються з основними завданнями адвокатури та адвокатської діяльності.

На жаль, до цього часу можна зустріти приклади безграмотності окремих адвокатів у галузі кримінально-процесуального права, в тому числі, як це не дивно, адвокатів, що спеціалізуються на кримінальному захисті. Нерідко на практиці доводиться стикатися із шокуючими помилками окремих адвокатів у галузі кримінально-процесуального права. Як приклад наведемо лише дві найбільші помилки, які видають повне незнання кримінально-процесуального закону:

– «Обвинувальний висновок є доказом і, відповідно, адвокат може клопотати про його виключення зі справи як доказу, отриманого з порушенням закону, а отже, неприпустимого»;

– «Складання обвинувального висновку є слідчою дією».

Менш кричущими, але більш широко поширеними є помилки, пов'язані з неправильним трактуванням норм Кримінально-процесуального кодексу України. Так чи інакше, вони призводять до невірних розуміння адвокатом власних прав і повноважень, прав і повноважень представників сторони обвинувачення. Актуальність вивчення майбутніми адвокатами кримінально-виконавчого права зумовлена тим, що участь адвоката як представника довірителя у виконавчому провадженні, а також під час виконання кримінального покарання прямо вказана в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (п. 8 ч. 1 ст. 19) як одна з дій, учинених адвокатом у процесі надання юридичної допомоги. Цей пункт закону відображає рекомендацію «Основних положень про роль адвокатів» [11], прийнятих восьмим Конгресом ООН з попередження злочинів, щоб юридична допомога і конфіденційність у процесі її здійснення були гарантовані для осіб, які перебувають в ув'язненні.

Не менше значення для формування інформаційного забезпечення професійної діяльності адвоката мають пізнання в науці адміністративного права, що вивчає суспільні відносини, котрі виникають у зв'язку зі здійсненням виконавчої влади, законодавче регулювання цих відносин, правозастосовчу практику в цій сфері. Згідно

з п. 5 ч. 1 ст. 19 та п. 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, надаючи юридичну допомогу, представляє інтереси потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення; представляє і захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, громадських об'єднаннях, перед громадянами, посадовими і службовими особами, до повноважень яких належить вирішення відповідних питань в Україні та за її межами [12]. Поки що, як показує практика, далеко не всі адвокати прагнуть використовувати всі існуючі можливості для вирішення спорів у позасудовому порядку, в тому числі за допомогою адміністративних процедур.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) регламентовано, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має під час розгляду справи користуватися юридичною допомогою адвоката або іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Стаття 271 КУпАП зазначає, що адвокат або інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, має право: знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також має інші права, передбачені законами України [13].

Окрім цього, повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються довіреністю на ведення справи, посвідченою нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності, або ордером чи дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договором про надання правової допомоги. До ордеру обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг засвідчується підписами сторін. Якщо ж особа є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, в розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат, який призначений Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Зазначений адвокат має права, передбачені частиною першою цієї статті та іншими законами.

Адвокат може брати участь як представник в адміністративному судочинстві (п. 6 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Доводиться констатувати дефіцит

навчальної літератури як з аналізом функціонування адміністративних судів і здійснення ними правосуддя, так і щодо особливостей діяльності адвоката в таких справах.

Адміністративна юстиція являє собою систему адміністративних судів, покликаних вирішувати не конфлікти, джерелом яких є дії чи поведінка приватних осіб, а спори, зумовлені управлінською (адміністративною) діяльністю владних суб'єктів. Отже, адміністративна юстиція – це встановлений законом порядок розгляду і вирішення в судовій процесуальній формі справ, які виникають у сфері державного управління між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, та органами виконавчої влади й місцевого самоврядування (посадовими особами) – з іншого, здійснюваний загальними або спеціально створеними для вирішення правових спорів судами. Участь адвоката регламентується ч. 2 статті 6 та статтею 16 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), отже, у випадках, установлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Кожен має право користуватися правовою допомогою під час вирішення справ в адміністративному суді, яка надається в порядку, встановленому законом. Для надання правової допомоги під час вирішення справ у судах в Україні діє адвокатура. У випадках, установлених законом, правова допомога може надаватися й іншими фахівцями в галузі права. Порядок і умови надання правової допомоги, права й обов'язки адвокатів та інших фахівців у галузі права, які беруть участь в адміністративному процесі і надають правову допомогу, визначаються цим Кодексом та іншими законами. Підстави і порядок надання безоплатної правової допомоги визначаються законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги. До того ж стаття 90 КАСУ окрему увагу приділяє витратам на правову допомогу, тому витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката або іншого фахівця в галузі права, які надають правову допомогу за договором, несуть сторони, крім випадків надання безоплатної правової допомоги, передбачених законом. У разі звільнення сторони від оплати надання їй правової допомоги витрати на правову допомогу здійснюються за рахунок Державного бюджету України. Граничний розмір компенсації витрат на правову допомогу встановлюється законом [14].

В адміністративних судах можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії або бездіяльність суб'єктів владних повноважень, окрім деяких випадків, для участі в розгляді справ щодо яких Конституцією і Законами України встановлений інший порядок судового провадження. Участь адвоката в адміністративному судочинстві як представника позивача або відповідача вбачається

принципово новою і достатньо перспективною лінією професійної адвокатської діяльності. Особливо з урахуванням того, що кожне рішення адміністративного суду про відновлення прав, які були порушені державним органом або урядовцем, автоматично стає преюдиціальною підставою для звертання в загальний суд із позовом про стягнення матеріальних і моральних збитків, що були заподіяні порушенням прав і законних інтересів.

До особливостей адміністративного судочинства, які можуть бути істотно важливими з професійної точки зору адвоката, слід віднести статус відповідачів, якими, за визначенням ст. 1 КАСУ, визнаються органи державної влади, місцевого самоврядування, їхні посадовці, інші суб'єкти під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, і в тому числі на виконання делегованих повноважень. Саме цей нюанс і стане критерієм випробувань, причому як для посадовців, які виявилися в ролі відповідачів, так і для адвокатів, яким доведеться виступати (і, мабуть, часом навіть дуже гостро) проти осіб, що представляють владні органи на місцях. Це зрозуміло, оскільки можливість зіпсувати свої відносини з місцевою владою і її урядовцями не обіцяє адвокату безхмарного життя в тому районі, де відбудеться такий судовий процес. Аналіз справ, які стануть підвідомчими адміністративному суду, відповідь на головне питання: чи стане суд реальним учасником здійснення організаційної функції виконавчої влади? Ось звідси і вбачається підвищена відповідальність адвоката, якому доведеться брати участь у справах такої категорії, оскільки неправильне рішення суду відобразиться на ефективності діяльності того або іншого учасника по справі. А це у свою чергу вимагає від адвоката не тільки відповідної юридичної підготовки в цій категорії справ, але й, так би мовити, політичної культури, а може навіть «політичного чуття». Діюче вітчизняне законодавство лише частково дозволяє реалізовувати такого роду договірні відносини сторін у процесі. Але тактика і стратегія реалізації угод із правосуддям в адміністративному судочинстві є перспективним напрямом міждисциплінарного вивчення [15, с. 27].

Початок ери функціонування адміністративних судів в Україні фактично відкриває нову сторінку в адвокатській діяльності. Для адвокатури це означає виникнення значного конгломерату справ у сфері державного управління і появу можливості участі у вирішенні спорів державного значення. Адвокату не слід ігнорувати різноаспектні політико-економічні обставини регіону, де відбувається адміністративне судочинство, і більш того, рекомендувати клієнту по конкретній адміністративній справі все-таки запросити адвоката з іншого району (регіону). Цей прийом дозволить адвокату, з одного боку, відстоювати інтереси клі-

ента в справі необязливо і сміливо, а з іншого – не чекати щоденно помсти з боку установи, якій будуть заподіяні небажані клопоти [15, с. 27, 28].

Про значущість для сучасного адвоката цивільного права, мабуть, і годі й говорити. Залишається лише погодитися з К.І. Скловским у тому, що римське право і цивільне право – це «фундаментальні, вічні науки <...> яким слід приділяти більше половини всього часу навчання» [16, с. 343], якщо, звичайно, прийняти за аксіому, що глибина опанування навчальної дисципліни прямо пропорційна часу, витраченому на її вивчення. Як би те ні було, помилки, що допускаються інший раз адвокатами, часто пригнічують не просто слабким знанням цивільного законодавства, але глибоким нерозумінням самих основ цивільного права, повною відсутністю тієї необхідної адвокату, який виступає як представник у цивільних та арбітражних спорах, якості, котру можна назвати цивілістичним мисленням.

На жаль, досі не є винятком юристи, що плутаються в питаннях власності і володіння та, як наслідок, не розуміють, наприклад, у чому полягає відмінність між реституцією та віндикацією. Як приклад можна згадати рішення суду, в якому відмова у позові про визнання угоди недійсною обґрунтовувалася посиланням на сумнівність володіння. Доводилося спостерігати і адвоката, який підкріплював вимогу про зняття арешту зі спірного майна посиланням на добру совість свого клієнта. При цьому адвокату в голову не приходило, що він тим самим розписується в незаконності володіння.

Практика вітчизняного і зарубіжного судочинства показує, що багато цивільно-правових проблем успішно вирішується до суду шляхом переговорів, які від імені і на користь клієнта проводять адвокати (в США, наприклад, близько 90% цивільних позовів вирішуються до судового розгляду). Таким чином, ми бачимо, що об'єктивність і справедливість рішень у цивільному процесі вимагає, щоб психологічні знання стали для адвокатів професійними, разом з їхніми знаннями в області юриспруденції [15, с. 22].

Важливою сферою юридичної компетентності адвоката є цивільне процесуальне право, що регулює діяльність адвоката за його участі як представника в цивільному судочинстві, а також арбітражне процесуальне право, що регулює ведення справ, підвідомчих господарському суду (ст. 28, 44, 48 Господарського процесуального Кодексу України). Що стосується підприємницького права, то, залишаючи в стороні академічні питання про його становище в системі права України, констатуємо, що, поза всяким сумнівом, спектр знань, вироблюваних цією наукою і пропонованих як навчальну дисципліну майбутнім юристам, нагально необхідний сучасному адвокату

і не може бути замінений нічим іншим у структурі його епістемічної компетентності.

Настільки ж необхідні для сучасного адвоката знання, охоплені наукою фінансового і податкового права. Згідно з п. 17.1.2 ст. 17 Податкового Кодексу України платники податків (платники зборів) мають право представляти свої інтереси в контролюючих органах самостійно, через податкового агента або уповноваженого представника. Право на представництво у відносинах, регульованих законодавством про податки і збори, закріплено в статті 19 Податкового кодексу України. Представниками ж платника податків визнаються особи, які можуть здійснювати представництво його законних інтересів та ведення справ, пов'язаних зі сплатою податків, на підставі закону або довіреності. Довіреність, видана платником податків – фізичною особою на представництво його інтересів та ведення справ, пов'язаних зі сплатою податків, має бути засвідчена відповідно до чинного законодавства (п. 19.2 та 19.3) [17]. А отже, як уповноважений представник платника податків (платника зборів) може виступати адвокат. Відповідно, всі права платників податків (платників зборів), зазначені в ст. 17 Податкового кодексу України (далі – ПКУ України), може здійснювати від імені платника податків (платника зборів) його адвокат. Зокрема, адвокат має право бути присутнім під час проведення перевірок та надавати пояснення з питань, що виникають під час таких перевірок, ознайомлюватися й отримувати акти (довідки) перевірок, проведених контролюючими органами, перед підписанням актів (довідок) про проведення перевірки, в разі наявності зауважень щодо змісту (тексту) складених актів (довідок) підписувати їх із застереженням та подавати контролюючому органу письмові заперечення в порядку, встановленому цим Кодексом (п. 17.1.6 ст. 17 ПКУ України); оскаржувати в порядку, встановленому цим Кодексом, рішення, дії (бездіяльність) контролюючих органів (посадових осіб), у тому числі індивідуальну податкову консультацію, яка йому надана, а також узагальнюючу податкову консультацію (п. 17.1.7 ст. 17 ПКУ України); вимагати від контролюючих органів проведення перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь платника податків (п.17.1.8 ст. 17 ПКУ України); повне відшкодування збитків (шкоди), заподіяних незаконними діями (бездіяльністю) контролюючих органів (їх посадових осіб), у встановленому законом порядку (п. 17.1.11 ст. 17 ПКУ України) тощо [там же]. Ці положення мають важливе значення з точки зору захисту інтересів платника податків.

Певне місце в системі адвоката займають такі галузеві юридичні науки, як житлове, сімейне, спадкове, авторське, трудове, екологічне, земельне, водне, лісове право тощо. Як справедливо за-

значає А.Г. Кучерена, допомога адвоката може знадобитися в разі порушення чи оспорювання права фізичної або юридичної особи, що закріплюється будь-якою галуззю законодавства, і, відповідно, адвокат «повинен вільно орієнтуватися в тій чи іншій галузі, знати правозастосовну практику у відповідній області» [7, с. 62]. Сказано не означає, що майбутній адвокат уже на етапі навчання у вищому навчальному закладі повинен отримати повні та вичерпні знання в усіх галузях права. Таке неможливо не тільки через величезний, неосяжний обсяг інформації, але й через постійне оновлення законодавства. Для компетентної роботи адвокату необхідно й достатньо вміти вільно орієнтуватися в системі права і володіти сформованими алгоритмами швидкого пошуку необхідної інформації. Часто юристами допускаються серйозні помилки через елементарне невміння або небажання провести пошук в електронній правовій базі.

У зв'язку із цим пропонується для набуття статусу адвоката віднести до вимог кваліфікаційного іспиту питання знання інноваційних (інформаційних) технологій обробки і пошуку різної правової інформації, а тому внести відповідні зміни в Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Що ж стосується змін у законодавстві, прийняття нових законів, зміну судової системи, то тут адвокати вирішують самостійно, як їм підвищити рівень своєї компетенції в даній області. Вища освіта, як відомо, вчить людину «вчитися», і випускник ВНЗ цілком здатний самостійно вивчити нове законодавство, придбати коментар юристів – практиків і вчених. Або за наявності можливостей (фінансових, часових) пройти короткочасний курс підвищення кваліфікації. Якщо ж адвокат проживає і працює далеко від великих міст, де такі освітні послуги надаються, то, скориставшись дистанційними засобами навчання, в тому числі через Інтернет, зможе підвищити свій рівень компетенції в цій галузі. Тому створення доступної та ефективної системи дистанційної освіти (підвищення кваліфікації) представляється досить важливим елементом удосконалення інформаційного забезпечення адвокатської діяльності. Ще одна особливість підготовки адвоката – критичний підхід, розвинена здатність убачати помилки, порушення в застосуванні норм права. Лише за наявності зазначених умов юридичні знання будуть слугувати надійною основою системи знань адвоката у складі елементів інформаційного забезпечення його професійної діяльності.

Література

1. Решетникова И.В. Курс доказательственного права в российском гражданском судопроизводстве : монография / И.В. Решетникова. – М. : Норма – Инфра-М, 2000. – 288 с.

2. Барщевский М.Ю. Адвокат, адвокатская фирма, адвокатура : [учеб. пособие] / М.Ю. Барщевский. – М. : Белье альвы, 1995. – 143 с.

3. Адвокатская деятельность : [учебно-практическое пособие] / под общ. ред. канд. юрид. наук В.Н. Буробина. – М. : Изд-во МНЭПУ, 2001. – 536 с.

4. Стецовский Ю.И. Становление адвокатуры в России / Ю.И. Стецовский. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 576 с.

5. Баранов Д.П. Адвокатское право (адвокатская деятельность и адвокатура в России) : [учеб.] / Д.П. Баранов, М.Б. Смоленский. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИТК Дашков, 2009. – 368 с.

6. Адвокатура в России : [учеб.] / под ред. Л.А. Демидовой, В.И. Сергеева. – М. : ЗАО Юстицинформ, 2004. – 576 с.

7. Кучерена А.Г. Адвокатура : [учеб.] / А.Г. Кучерена. – М. : Юристъ, 2005. – 351 с.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України від 16.04.1998. – 1998 р. – № 13. – № 32 від 23.08.2006 р. – С. 270.

9. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (Страсбург, 26 листопада 1987 року) // Офіційний вісник України. – 1997 р. – № 7. – С. 10. – Код акту 104/1997.

10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. // Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. № 2148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

11. Основні положення про роль адвокатів (Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року) від 01.08.1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (в редакції від 05.10.2016 р.) // Офіційний вісник України. – 2012 р. – № 62. – С. 17. – Ст. 2509. – Код акту 62964/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. – № 51. – Ст. 1122.

14. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Голос України від 23.08.2005. – № 158.

15. Синеокий О.В. Загальнотеоретичні проблеми адвокатології : [навчально-методичний посібник] / О.В. Синеокий. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – 108 с.

16. Скловский К.И. Гражданский спор. Практическая цивилистика / К.И. Скловский. – М. : Дело, 2002. – 352 с.

17. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Голос України від 04.12.2010. – № 229. – № 229–230.

Анотація

Григор'єв М. В. Сутність механізму адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні та його окремих елементів. – Стаття.

У статті досліджено питання особливостей механізму адміністративно-правового регулювання інформаційного забезпечення адвокатської діяльності в Україні, також надано характеристику окремих

його елементів. Охарактеризовано структуру юридичних знань як складового елемента інформаційного забезпечення адвокатської діяльності. Зроблено висновок про те, що створення доступної та ефективної системи дистанційної освіти виступає елементом удосконалення інформаційного забезпечення адвокатської діяльності.

Ключові слова: адвокатська діяльність, інформаційна безпека суспільства, механізм адміністративно-правового регулювання, структура юридичних знань.

Аннотация

Григорьев М. В. Сущность механизма административно-правового регулирования информационного обеспечения адвокатской деятельности в Украине и его отдельных элементов. – Статья.

В статье исследованы вопросы особенностей механизма административно-правового регулирования информационного обеспечения адвокатской деятельности в Украине, также охарактеризованы отдельные его элементы. Охарактеризована структура юридических знаний как составного элемента информационного обеспечения адвокатской деятельности. Сделан вывод о том, что создание доступной и эффективной системы

дистанционного образования выступает элементом совершенствования информационного обеспечения адвокатской деятельности.

Ключевые слова: адвокатская деятельность, информационная безопасность общества, механизм административно-правового регулирования, структура юридических знаний.

Summary

Hryhoriev M. V. The essence of the mechanism of administrative and legal regulation of information support of advocacy in Ukraine and its individual elements. – Article.

This article explores the question peculiarities of the administrative and legal regulation of information support advocacy in Ukraine also granted description of some of its elements. The characteristic structure of legal knowledge as part of information support advocacy. It is concluded that the creation of efficient and effective system of distance education element serves improving information support advocacy.

Key words: advocacy, information security society mechanism of administrative regulation, the structure of legal knowledge.